

PROF. DR. İBRAHİM CANAN
KÜTÜB-İ SİTTE MUHTASARI TERCÜME VE ŞERHİ (MUKADDİME KISMI)
AKÇAĞ YAYINLARI, ANKARA 1988 (I-II Cilt).

Nihat YATKIN*

Bu yazıda, merhûm Prof. Dr. İbrahim CANAN (v. M. 2009)'a ait, ilim âleminin ve Müslüman kitlelerin istifade edeceği, hadis alanında kaleme alınmış en kıymetli çalışmalardan sayılabilecek *Kütüb-i Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhi* isimli eserin Mukaddime'si tanıtılacaktır.

Öncelikle, mukaddime adı verilen, ancak önsöz mahiyetinde birkaç sayfeden ibaret olmayan, İbn Hacer el-Askalânî (v. H. 852)'nin Buhârî'nin *Sahîh*'ine yazdığı *Fethu'l-Bârî bi Şerhi Sahîhi'l-Buhârî* şerhinin mukaddimesi (*Hedyu's-Sârif Mukaddimetu Fethi'l-Bârî*) gibi, hatta ondan daha hacimli (birinci ciltin tamamı, ikinci ciltin 172. sahifesine kadar) bir mukaddime ile karşı karşıya olduğumuzu belirtmek isteriz. Eser, ihtisar edilerek *Hadîs Usûlü ve Tarihi* ismiyle Akçağ Yayınları tarafından ayrı basım olarak da yayınlanmıştır (Ankara 1998).

Eser, kitabın hazırlanma gerekçesi, tercümede nelere dikkat edildiği ve kitabın muhtevasına dair açıklamalarla başlamakta, muhteva başlığında çalışmanın, *Teyşîru'l-Vusûl*'ün tercümesinden ibaret olmadığı, bunun dışında şu başlıklara da yer verildiği belirtilmektedir:

1-Mukaddime Kısmı: Burada hadîsle ilgili bilinmesi gereken hususların açıklandığı; bu meyanda:

a-Hadîs tarihi ve belli başlı hadîs te'lifâtı; Kütüb-i Sitte ve müellifleri (hayat, metod ve hususiyetleri),

b-Hz. Peygamber (s.a.s.)'in ilmi yayma tedbirleri,

c-Bazı hadîs meseleleri,

d-Usûl-i Hadîs ilminin mühim bahisleri.

2-Şerh Kısmı,

3-Sahâbe Hayatı,

4-İbn Mâce'nin Ziyadeleri,

5-Fihristler,

6-Lugatçe.

---

* Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hadis Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

BİRİNCİ BÖLÜM (I, 1-333 ss.) Hadîs Tarihi'ne ayrılmış olup burada hadîs tarihi, dört ana devrede ele alınmıştır:

- 1.Safha: Tesbitü's-Sünne (I, 7-112),
- 2.Safha: Tedvinü's-Sünne (I, 113-144)
- 3.Safha: Tasnifü's-Sünne (I, 145-271),
- 4.Safha: Tehzibü's-Sünne (I, 272-333).

1. Safha: Tesbitü's-Sünne devrinde hadîslerin zabt ve tesbitinde müessir olan âmiller; Kur'ânî âmiller, Nebevî âmiller, Sahâbîlerle ilgili âmiller, Ümmühâtü'l-mü'minîn'in rolü, Yazılı vesikalar, Gazveler, Veda Haccı, İhtida heyetleri ve Elçi ve me'murlar başlıkları altında, anlaşılır ve ayrıntılı bir tarzda ele alınmıştır. Kur'ânî âmiller başlığında, Kur'ân-ı Kerîm'in, bidâyetten itibâren Resûlullah (s.a.s)'ın şahsiyetini tebcil ettiği, dindeki ehemmiyetine yer verdiği, ihtilafı meselelerde Resûlullah (s.a.s.)'a müracaat edilmesi gerektiği, emirlerine itaatin emredildiği, O'na muhalefetin Allah (c.c.)'a muhalefet, O'na itaatin Allah (c.c.)'a itaat olacağını ifade edilerek, konuyla ilgili ayetlerin bir kısmı verilmiştir (I, 7-9).

Nebevî âmiller başlığında ise Resûlullah (s.as.)'ın hayat düzeni, sünnetin öğrenilmesine teşvikleri, sormaya teşvik, konuşma tarzı, Suffe Mektebi'nin tesisi ve ilme teşvike dair bazı rivayetlere yer verilerek konu izah edilmiştir (I, 9-15).

Sahâbe ile ilgili âmiller başlığında ise, sünnetin zabt ve tesbitinde ashâbın olağanüstü dikkat, gayret ve fedakârlıkları ele alınmıştır (I, 15-17).

Bu konuların sonunda, hadislerin aslına uygun olarak tesbit edildiğini vurgulamak maksadıyla, bugün hâla güncelliğini koruyan hadislerin yazılması meselesi geniş bir şekilde ele alınmış, gerek Hz. Peygamber'in sağlığında gerekse daha sonraki dönemde hadis yazan sahâbîlerden ve sahifelerinden bahsedilerek, özellikle Resûlullah (s.a.s.)'tan sonra ashâbın hadîs ve hadîs rivayetinde gösterdiği titizlik ele alınmış, bu suretle hadîslerin sıhhati etrafındaki şüpheleri izale etmeye gayret edilmiştir (I, 23-62).

Tesbit döneminde, hadîsin zabt ve tesbitinde hizmeti geçen bazı sahâbîlerden Ebû Hüreyre, Abdullah b. Ömer, Ense b. Mâlik, Hz. Aişe, İbn Abbâs, Câbir b. Abdillâh, Ebû Saîd el-Hudrî, ve Abdullah b. Amr b. el-Âs'ın biyografileri ile hadîs rivayetine katkılarına yer verilmiştir (I, 62-93). Bu dönemin son kısmında hadîs rivayetiyle ilgili bazı âdaba dair hususlardan; icâzet, başkasının nüshasından rivayet

meselesi, ezber ve kitaptan rivayet meselesi, unutulmuş bir hadîsin rivayeti meselesi, hâfız olmayan âmâ ile ümmî olan basîr'in rivayetleri meselesi, hadîsin lafzen veya manen rivayeti, lahn'ın düzeltilmesi meselesi, hadîsin ihtisar edilmesi meselesi, hadîsin taktî'i (bölünerek rivayeti), bir hadîsi birden fazla senedle rivayet ve rivayetlerin birleştirilmesi (telfîk-i rivâyât) konuları açıklanmıştır (I, 100-112).

2. Safha: Tedvinü's-Sünne döneminde tedvîn'in tanımı, nasıl başladığı ve tedvine sevkeden sebepler üzerinde durularak, tedvin sürecinden bahsedilmiştir. Daha sonra tedvinde hizmeti geçen İbn Şihâb ez-Zühri (v. 123), Ömer b. Abdilaziz (v. 101), Amra bintu Abdirrahman (v. 103), Saîd b. Cübeyr (v. 95), Saîd b. el-Müseyyib (v. 94) ve Şu'be b. el-Haccâc (v. 160)'ın biyografileri ve hizmetlerine değinilmiştir. Tedvin dönemi, hadîs tarihinde önemli bir yer işgal eden hadis seyahatleri ve bu seyahatlerin sebepleri ve neticeleri ile sonlandırılmıştır (I, 113-144).

3. Safha: Tasnifü's-Sünne döneminde, tasnifin tanımı, zamanı ve tasnif çeşitleri verildikten sonra Abdurrezzâk (v. 211) ve *Musannâfı*, İmâm Mâlik (v. 179) ve *Muvatta'* ve Ahmed b. Hanbel (v. 241) ile *Müsned'i* tanıtılmıştır (I, 145-171). Bunu müteakiben Kütüb-i Sitte müellifleri, şartları ve mevkileri hakkında genel bilgiler verilmiş, bu genel girişten sonra da Kütüb-i Sitte müelliflerinin hayatları ve eserleri detaylı bir şekilde tanıtılmıştır (I, 187-250).

Hadîsin Altın Çağı olarak kabul edilen ve Kütüb-i Sitte'nin te'lif edildiği üçüncü asırda rical çalışmalarına da yer verilmiş, bu meyanda hadîs ilminde önde gelen şahsiyetlerden Ebû Hâtim er-Razî (v. 277), Ali b. el-Medîni (v. 234), Yahya b. Ma'în (v. 233), Fesevî (v. 277), İbn Ebî Hâtim (v. 327) ve Ebû Avane (v. 316)'nin hayatları ve hadîs ilimlerine olan katkıları anlatılmıştır (I, 251-261). Tasnif Dönemi'nin son konuları ise, üçüncü asırdan sonra te'lif edilen orijinal eserlerden Taberânî (v. 360)'nin *Mu'cem*'leri ve Dârakutnî (v. 385)'nin *Sünen'i* ile hadîs müllefatinin tabakâtına ayrılmıştır (I, 262-271).

4. Safha: Tehzîbü's-Sünne devrinin, dördüncü hicrî asırdan günümüze kadar olan uzun bir dönemi kapsadığı zikredilerek, bu kadar uzun bir zaman diliminin aynı safha olarak mütalâasının yadırganmamasının gerekçesi, üçüncü asırdan sonra yapılan hadis çalışmalarının -birkaçı müstesna- hemen hepsinin orijinaliteden uzak olması ile izah edilmiştir (I, 272).

Dönemin çalışmaları; cem çalışmaları, zevâid çalışmaları, ihtisar çalışmaları, istidrâk çalışmaları, et-terğîb ve't-terhîb, istihrâc çalışmaları, rical çalışmaları, lûgat (garîbü'l-hadîs) çalışmaları, hadîs ağırlıklı kitaplar, tahrîc kitapları, mevzû hadîsler üzerine te'lifât, meşhûr ve müstehir hadîsler üzerine te'lifât, cüzler ve hadîs bulmada yardımcı te'lifât başlıkları altında verilmiş ve her başlığın altında konuyla ilgili önemli eserler ve müellifleri tanıtılmıştır (I, 273-306).

Tehzîb döneminin sonunda dikkatleri çeken iki konu işlenmiştir. Bunlardan birincisi Selef ve Selefiye, diğeri de Sünnetin Sosyolojik Tahlili. Selef ve Selefiye'den bahsederken, İslâm ümmeti içerisinde ilk üç asırda yaşayan nesle muhaddisler, müfessirler ve fukahânın *selef* veya *mütekaddimîn* dediklerini, muhtelif bahisleri işlerken sıkca *selef'e* atıf yapıldığı için, onlar hakkında derli toplu bilgi verilmesinin gereğinden bahsedilerek konu işlenmiştir (I, 308-319). Sünnetin Sosyolojik Tahlili başlığında ise Kültür-İslâm, Sünnet, Bid'at, Örf ve Kültürde Ferdîyet kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkilerden söz edilmiştir (I, 320-333).

İKİNCİ BÖLÜM (I, 337-396) Bazı Hadîs Meseleleri'ne tahsis edilmiş olup burada; Kur'ân ve Sünnet Arasındaki Münasebet, Halku'l-Kur'ân Meselesi, Buhârî-İmâm-ı Azam İhtilafı ve Ebû Dâvûd'un Salih Tâbiri konuları işlenmiştir.

Kur'ân-Sünnet Münasebeti konusuna başlarken, İslâm Dinî'nin vahye dayandığı, bu sebeple ilâhî ve semâvî bir din olduğu, insanların karşılaşacağı her çeşit meseleyi çözüp hükme bağlayacak zenginliğe sâhip olduğu, gelişen beşerî şartlarda farklı tarih ve coğrafyalarda, değişen teknik techizat içerisinde, bidâyette olmayan, ilk kaynaklara girmeyen yeni vak'a ve durumları da İslâm'ın, kıyamete kadar çözmeye hazır olduğu belirtilerek, bunları çözmeye başvurulacak *usûl* denen genel prensiplerin koyulduğundan bahsedilmiş, bu *usûl*'ün temel kaynağının da Kur'ân ve sünnet olduğuna vurgu yapılmıştır (I, 337).

Daha sonra Kur'ân'ın, İslâm'ın anayasası olduğu, vahyin tanımı ve mahiyeti, sünnete müracaatın Kur'ân'ın emri olduğu, sünnetin vahye dayandığı, hüküm çıkarırken Kur'ân'ın tek başına yeterli olmadığı, Resûlullah (s.a.s)'in istişare ve içtihatları, sünnetin Kur'ân-ı Kerîm'i beyân fonksiyonu, sünnetin hüküm koyma fonksiyonu, Kur'ân ve hadîs arasındaki fark, zayıf hadîsle amel, sünnetsiz din olur mu?, sünneti kimler reddediyor? ve dinde samimi nesil (*selef*) konularına yer verilmiştir (I, 338-369).

Müellifin, kelâmın konusuna giren Halku'l-Kur'ân meselesini ele alması, ilk bakışta yadırganabilir. Ancak bizzat müellifin ileri sürdüğü gerekçeler dikkate alındığında, son derece yerinde bir karar olduğu anlaşılmaktadır. Bu gerekçe; başta İmâm Buhârî olmak üzere pek çok hadisçinin bulaştırılıp itham (ve dolayısıyla cerh) nedeni yapılması (I, 370), İmâm Ahmed b. Hanbel'e işkence edilmesine sebep olması ve birçok âlimin de başını yemesi ve bu fitne ateşinin sönməsinden sonra dahi birçok ehl-i ilim arasında ihtilaf ve şikâk vesilesi olmasının yanında isnâd ve hadîsleri zayıflatan *cerh* ve *ta'dîl* sebepleri arasına geçmesidir (I, 374). Burada Halku'l-Kur'ân meselesinin doğuşu ve başlama tarihi, bu mihnetin râvî ve muhaddis saflarında, cerh ve ta'dîl kitaplarında meydana getirdiği tesirler ve bu hususta âlimlerin görüşleri ayrıntılı olarak irdelenmiştir (I, 370-386).

Bölümün sonu, Buhârî-İmâm-ı Âzam ihtilafı ve Ebû Dâvûd'un *Sâlih* tabirine ayrılmıştır. Buhârî-İmâm-ı Âzam ihtilafına yer verilmesi, muasır olmayan bu iki âlim arasındaki ihtilafın, duyulduğunda büyütülmemesi ve yanlış anlamalara sebep olmamasına bağlanmıştır (I, 387). Aynı şekilde, Ebû Dâvûd'un, kitabına aldığı hadîsler arasında çok zayıf olanların durumunu belirttiği, hakkında sükut ettiklerinin *sâlih* olduğunu açıkladığı; dolayısıyla bu sözün yanlış anlamalara meydan vermemesi için konuya açıklık getirildiği belirtilmiştir (I, 392).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM'de (I, 399-472) Hz. Peygamber'in ilmi yayma tedbirleri incelenmiştir. Bu bahse yer verilmesinin sebebi şöyle açıklanır: *"Batı ile temasın ilerlemesi sonucu onlardaki bazı fikirlerin basma-kalıp alınması ve bizde de din hakkında yanlış fikirlerin ortaya çıkmasıdır. Söz gelimi Batı der ki; "Din, ilme karşıdır, terakkiye mânidir". Bu iddia, din olarak Hıristiyanlığı aldık mı doğrudur. Çünkü her devirde Kilise mensupları, din adına çıkararak, ilme, ilmî keşiflere karşı çıkmışlar, ilim adamlarını mahkemelere verip hapse atmışlar, idam etmişler, eserlerini yakmışlardır. Galile örneği herkesçe mâlumdur. Ancak İslâm âleminde böyle bir durum yoktur. Kur'ân ve hadîs, ilmi hep teşvik etmiş, ilim adamına büyük itibar atfetmiştir... Şu halde böylesi bir mantıkla iğfal edilen ümmetin fikrini düzeltmek için ilimle ilgili bahislerde hususi bir gayret ve tahkikli açıklamalara yer vermek gerekecektir, ta ki okuyucu İslâm'ın ilme verdiği ehemmiyet hususunda iyice ikna olsun"* (I, 399-400).

Bu bölümde, İslâm'da İlmin Yeri, Okuma Yazma Tedrisâtını Yaygınlaştırma Tedbirleri, Hz. Peygamber Yazı Biliyor muydu? ana başlıkları, çok sayıda alt başlıklarla geniş bir şekilde işlenmiştir (I, 402-472)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM (I, 475- II, 172) Usûl-i Hadîs konularına tahsis edilmiş olup, usûl-i hadîsin mahiyetine dair bir mukaddime ile başlamaktadır. Burada, usûl-ü hadîsin muhtevâsı, usûl bilgisinin gereği, usûl kaidelerinin menşei, usûl-i hadîsin doğuşu, gelişmesi ve belli başlı eserleri, “usûl”le ilgili te’lifler, selef devrinde usûl-i hadîs, Ebû Hanîfe’nin hadîste nâkid, cerh ve ta’dîl sahibi olduğu ve Ebû Hanîfe’nin hadîs kabûlündeki şartları ele alınmıştır (I, 475-490). Burada Ebû Hanîfe ile ilgili başlıklar dikkat çekmektedir. Zira usûl-ü hadîsten bahsederken Ebû Hanîfe’den niçin söz edilmektedir? sorusunun akla gelmesi doğaldır. Ancak “Selef Devrinde Usûl-i Hadîs” başlığının bir uzantısı olarak görüldüğünde, konu ile ilgisi kurulabilmektedir.

Mukaddimenin ardından hadîs-sünnet, eser, haber ve rivâyet kavramları açıklanmakta (I, 491-497), sonra da sened ve metin cihetinden hadîsin tahliline geçilmektedir (I, 498-512). Birinci ciltin son konusu İlmü’r-Rical’a dair olup burada râvînin tanımı, dereceleri, tâlibin âdâbı, muhaddisin âdâbı ve râvînin tabakaları (sahâbe, tâbiiler, etbâu’t-tabiîn) anlatılmaktadır (I, 513-539). Sahâbe tabakasına oldukça geniş yer verilmiş, bu meyanda sahâbînin tanımı, tanınma yolları, adaleti, onları öven âyet ve hadîsler verildikten sonra, el-Hatîb el-Bağdâdî’den naklen, Ebû Zûr’a er-Râzî’nin; *“Bir kimsenin Resûlullah (s.a.s.)’ın Ashâbının (r.a.) kadri ni düşünmeye çalıştığını görürsen bil ki o zındıktır. Zira Resûlullah (s.a.s.) haklıdır, Kur’ân-ı Kerîm haklıdır. Bu Kur’ân’ı ve şu sünneti bize Resûlullah (s.a.s.)’ın Ashâbı (r.a.) tebliğ etmiştir. Onlara dil uzatanlar, şâhidlerimizi karalamaya çalışıyorlar. Asıl maksadları da Kur’ân ve Sünnet’i ibtal etmektir. Cerhedilmek onlara yaraşır, çünkü zındıktırlar...”* görüşlerine yer verilmekte ve tekrar “Ashâbı Ta’dîlin Mahiyeti” ismiyle bir başlık açılmaktadır (I, 526).

İkinci ciltin ilk konusu, Cerh ve Ta’dîl ilmi olup burada cerh ve ta’dîlin tanımı, râvîde, adalet ve zabt yönünden aranan şartlar verildikten sonra *metân-i aşere* adı verilen ve râvînin güvenilirliğini zedeleyen kusurlar, adalet ve zabtına yönelik olarak ayrıntılı bir şekilde izah edilmiştir. Daha sonra cerh ve ta’dille ilgili genel kurallar zikredilerek konu, cerh ve ta’dîl lafızları ile sonlandırılmıştır (II, 5-50).

Hadîs öğrenimi ve öğretimi, teknik deyimini ile hadîslerin tahammül ve edâsı bahsine tahammül ve edâ kavramlarının açıklanması ile başlanmış, ardından sema, kırâat ala’ş-şeyh (arz), icazet, i’lâmu’ş-şeyh, vasiyet ve vicâdet olmak üzere toplam sekiz tahammül ve edâ yöntemleri açıklanmıştır (II, 51-68).

Hadîs Usûlü ilminin varlık sebebi, hadîslerin sahîhini sakîminden (sahîh olmayanından) ayırt etmektir denilebilir. Hadîslerin sıhhati de, büyük ölçüde râvîlerinin güvenilirliği ve senedinin ittisal durumuna bağlı olmaktadır. Bu yüzden hadîslerin râvî sayısı, senedin ittisali, sıhhati ve kaynağı açısından taksimâtı önem arz etmektedir. İşte bu hususlar dikkate alınarak hadîsler, ilk kaynağına göre, seneddeki ittisal durumuna, sened (râvî) sayısına ve sıhhat durumuna göre taksimata tabi tutulmuş ve her bir nevi örneklendirmek suretiyle izah edilmiştir. Bu arada zayıf hadîsler konusuna geniş yer verilmiş, bu bahsin sonunda da mevzû hadîsler; tanımı, bilinmesinin gereği, çıkış sebepleri, neticeleri ve hadîs uydurmanın hükmü açıklığa kavuşturulmuştur (II, 69-148).

Mukaddimenin son konuları hadîste nesh ve ihtilafu'l hadîs'e tahsis edilmiş olup, neshin tanımı, çeşitleri ve bilinme yolları, özet bir şekilde takdim edildikten sonra ihtilafu'l-hadîs konusuna geçilmiştir. Burada ihtilafu'l-hadîsin ne anlama geldiği izah edildikten sonra ihtilafı giderme yolları; Cem ve Telif, Nesh, Tercih ve Tevakkuf başlıkları altında, özellikle tercih yolları ayrıntıları ile sunulmuş, en sonunda da ihtilaf üzerine te'lif edilen eserlere değinilmiştir (II, 149-166).

Bu konunun devamında, "Hadîsi Anlamak İçin Nelere Dikkat Etmeli" şeklinde bir başlık açılmış ve maddeler halinde (güvenilir kaynak, güvenilir şerh, ehliyetli tercüme, metod bilgisi) izahat verilmiştir (II, 166-172). Aslında bu konu müstakil bir bahiste ele alınsa ve biraz daha detaylandırılırdı, daha uygun olurdu kanaatindeyim.

Tanıtmaya çalıştığımız Mukaddime'nin "SON SÖZ"ünü aşağıya olduğu gibi almak istiyorum:

"Cenâb-ı Hakk'ın inayetiyle, Kütüb-i Sitte Muhtasarı Teysiru'l-Vüsûl'ün Şerhli tercümesi için hazırladığımız Mukaddime'nin sonuna gelmiş bulunuyoruz. Kitapta geçen harfler adedince Rabbimize hamediyor, bundan böyle yapılacak müteakip çalışmalarda da yardımını diliyor, hayırlı neticelere erdirmesini rahmetinden talep ediyoruz. Çünkü bütün hayırlar O'ndandır.

Ya Rab! Rahmeten lil'Âlemîn olan Rasul-i Ekrem (aleyhi efdalu's-salât ve etemmut'tTeslîmat)'in hürmetine kusurlarımızı, eksiklerimizi affeyle! Yazılanlara te'sir halket, rıza-yı bârine vesîle kıl! Kur'ân'ın yolunda, Sünnet'in cadde-i kübrasında gitmek nasibiyle, bütün insanlığın bu ilahî nurdan hissedar olmasını müyesser kıl, bizlere de hizmet nasib et, ihlâs-ı etem ver. Amin." (II, 172).

İslâm'ın, Kur'ân-ı Kerîm'den sonra ikinci temel kaynağı olarak kabul gören ve adeta Kur'ân'la bütünleşen Hz. Peygamber'in Sünnet'inin, Müslümanların İslâm'ı anlama ve yaşamalarında son derece önemli bir yere sahip olduğunda şüphe yoktur. Bu itibarla Sünnet'e vakıf olunması bir zarurettir ve bunun yerine getirilmesi de, oldukça zengin kaynaklardan bir hulasadan takip edilmesi ile mümkün olabilecektir. İşte merhum Prof. Dr. İbrahim CANAN hocamız tarafından kaleme alınan ve bu ihtiyaca cevap verecek bir nitelik arzeden *Kütüb-i Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhi*, günümüz Müslümanları için önemli bir hizmettir. Mezkûr tercüme ve şerhin mukaddimesinde verilen, hadîs tarihi ve usûl bilgileri ile günümüz tartışmalarına ışık tutacak olan bazı hadis meseleleri ise tercüme ve şerhin daha iyi kavranmasına vesîle olacağı bir gerçektir.

Her tabakadan insanın anlayabileceği bir sadelikte ve akıcılıkta kaleme alınan bu eserin, hocamızın amel defterini açık tutacağı inancı ile Rabbim'den ona rahmeti ve lütfu ile muamele etmesini temenni ediyorum.